Ч. 200 (11.168). Львів, четвер 8. вересня 1927 Opłata pocztowa zapłacono ryczałtem. Рік XLV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к., Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Таємний проєкт.

Львів, 7. вересня 1927.

В понеділок відбулося в Женеві святочне, як звичайно, відкриття осьмого зібрання Ліги Націй. На денному порядку цього анемічного „надпарляменту" світа знаходиться кількадесять точок, що порушують безліч другорядних справ і абстрактних тем, які — очевидно — нікого не морозять, ані не гріють. Зібрання Ліги Націй чи засідання її Ради не викликують вже більшого зацікавлення в світі. Був час освоїтися з думкою, що ця установа сама про себе не має більшого значіння. Зібрання Ліги Націй творять тільки притоку для зїздів, нарад і конференцій керманичів закордонної політики великих держав, які — звичайно за кулісами — полагоджують свої власні справи, не турбуючись ходом нарад самої Ліги.

Ліга Націй з кожним роком приймає вигляд і зміст Найвищої Ради Мира, де представники великих держав виступають дирігентами, а рівнорядні і рівноправні делегати інших держав підчиненими і слухняними членами женевського концертового бюра. Після прийняття в склад Ліги Націй Німеччини, до чотирьох стовпів світового „надпарляменту": Англії, Франції, Італії і Бельгії — як пятий в союзі — прийшла Німеччина. Отся Пятка фактично полагоджує всі справи, розуміється — з точки погляду своїх інтересів. А розтягаються вони на західну Европу з тим, що осередок зацікавлення становить звичайно Німеччина. Всі інші справи відходять на останій плян. Особливо проблеми середущої і східної Европи лише остільки — і то принагідно — порушуються в Женеві, оскільки вони глибше зачіпають інтереси великих держав. До таких проблем належить справа німецько-польських границь, литовсько-польські непорозуміння, чесько-мадярські противенства і т. і. Сутні питання східної Европи не цікавлять світових можновладців.

Надії, покладані в світовому „надпарляменті", розвіялися. Сьогодні є це наскрізь летаргічна установа, що служить тереном й інструментом закулісової політики великих держав.

Та часом буває, що й менші держави хотілиб заграти ролю великих, зацікавити світ своїми справами і розвязати їх по лінії своїх інтересів, добувши для них загальну санкцію. Якийсь час таку діяльну ролю грала Чехословаччина, а довголітній керманич чеської закордонної політики Бенеш здобув собі славу незвичайно зручного політика. Тепер, в добі „активізації" польської політики, таку ролю намагається грати Польща. Розпочав цю еру „ліберал і пацифіст" Скшинський, а продовжує її Залеський з Кнолем в тісному порозумінні і під диктатом марш. Пілсудського. Головною метою Польщі здобути забезпечення своїх державних границь: східних і західних. Цим заходам присвячена вся журба польської дипльоматії. Ясно, що цеї повної мети не можна осягнути нараз. Тому в польській дипльоматії чергуються сезони, присвячені східним і західним границям. Очевидно, тут не йде про формальне признання границь, бо таке Польща вже має, а саме: західних у версальському трактаті й його додатках, а східних у ризькому трактаті та його наслідку — рішенню Ради Амбасадорів. Тут іде не про признання, тільки про забезпечення тих границь, про створення таких умовин, такої атмосфери і таких актів, які давалиб запоруку їх певности. З тією метою Польща вже від довшого часу веде живі переговори, нехтуючи принціпом явности, з Рад. Союзом. Часті поїздки Патека з Москви до Варшави та його розмови з Чічеріном з одного боку і Кнолем з другого вказують, що підготування до пакту про неагресію і до торговельного польсько-радянського трактату постійно поступають вперед. Наскільки щирі є ті переговори, важко сказати. Факт остає фактом, що вони ведуться і то в атмосфері приязни, не вважаючи на смерть пос. Войкова. Без сумніву, що в інтересі Польщі і Рад. Союзу є прийти до порозуміння, щоби на довший час забезпечити собі спромогу мирного внутрішнього будівництва. Та таке порозуміння є незвичайно важке і складне з огляду на протилежну психіку обох сусідів, відмінний устрій і всетаки актуальну справу „кресів".

Одначе не виключене, що розмови про польсько-радянське порозуміння мають зовсім іншу мету, особливо в польських рахунках. Не виключене, що маревом польсько-радянського порозуміння Польща хоче залякати своїх західних союзників і протекторів. Польсько-радянське порозуміння — це вибита зброя з рук англійської дипльоматії в її протирадянській політиці. Великий ґалас про неагресійний пакт і торговельний трактат — це мабуть підготовка до акції на іншому терені і в іншій справі. Лякаючи Анґлію можливістю польсько-радянського порозуміння, Польща змагає до осягнення забезпеки своїх західних границь. Тільки маревом польсько-радянської згоди, трівкої, опертої на ґрунті неагресійного пакту і торговельного трактату, можна спонукати Анґлію і Францію, щоби ті зробили натиск на Німеччину в справі поширення Льокарна на схід.

І справді польська дипльоматія, держучи за пазухою погрозу про польсько-радянське порозуміння, перед зібранням Ліґи Націй виступила з пробним бальоном таємного проекту про загальний пакт безпеки. Хто є автором того проекту, поки-що невідомо. Вже двічи признавався до нього польський делеґат до Ліґи мін. Сокаль і двічи дементував те признання. Одночасно говориться про те, немов то автором цього таємного проекту є сам Бріян. З другого боку його авторство приписують марш. Пілсудському. Невідомо також, які є постанови таємного проекту. Фактом є тільки, що його тенденцією завести мир в цілій Европі, себ-то іншим способом дійти до Східного Льокарна.

На основі дотеперішніх даних важко навіть ствердити, чи таємний проект є самочинним актом Польщі, з характером натиску на Анґлію, чи може є він спільним твором Анґлії, Франції і Польщі, звернений проти Німеччини. Та одно певне, а саме, що цей таємний проект є початком якоїсь великої і складної дипльоматичної гри. Дипльоматичні авґури виявляють відповідно нього досить чеясне становище. По одним вісткам Чемберлен вислухує Сокаля і не висловлює своєї думки, по другим схиляється до загального пакту безпеки. Анальоґічне становище й Бріяна, якого підозрівають, що він є батьком таємного проєту. Також Штреземан мав заявити, що не відкидає можливости загального пакту, одначе ця справа вимагає довшої підготовки і докладнішого розгляду. Представники малої антанти заявляються за пактом. Особливо живий відгомін найшов таємний проект в Чехословаччині, неприємно порушеної проектами й аґітацією льорда Ротерміра.

Таємний проект є великою несподіванкою, яка творить осередок зацікавлення европейських дипльоматів й атракцію сьогорічного зібрання Ліґи Націй. Висунення загального пакту безпеки має на меті: зашахувати Німеччину й ослабити її союз з Рад. Союзом, під кличем мира забезпечити непевні границі держав середущої Европи та довести до консолідації Европи, звертаючи її одноцілим фронтом проти СРСР.

Театри на Радянській Україні.

Перед осінним сезоном

За кілька день починається підготовчий період до відкриття театрального сезону на Україні. Майже скрізь його почнуть у жовтні. Підготовча робота відбуватиметься протягом вересня майже у всіх театрах. Лише один театр „Березіль" почав цю роботу раніше і вже має в своєму репертуарі кілька виготовлених річей.

В зимовому сезоні на Вел. Україні головним чином працюватимуть театри під керовництвом та на утриманні Наркомосвіти, хоча буде частина театрів і таких, що матимуть допомогу Окрнаросвіти. Це будуть театри окружні.

З театрів Наркомосвіти на Україні працюватимуть *3 оперні:* — харківський, одеський та київський, і *4 драматичні:* Держ. театр „Березіль", ім. Франка (одеський), ім. Шевченка і театр Заньківчан. Крім того працюватимуть ще еврейський держтеатр, що в першу половину сезону гратиме в Одесі та Київі, а з 15. січня в Харкові, та російська драма в Київі.

З українських театрів — *„Березіль"* постійно працюватиме в Харкові, *ім. Франка* в Київі. Театри *Шевченківський* та *Заньківчан* матимуть переїздний характер і обслуговуватимуть по кілька округ.

Шевченківський театр гратиме в Дніпропетровську, обслуговуючи Дніпрельстан, а театр ім. Заньковецької в районах Полтава-Суми-Луганськ та Артемівськ. Усі вони одержуватимуть крім дотації Наркомосвіти допомогу від місцевих організацій.

Що-до чернигівського театру, то його ліквідовано, а про волинсько-подільську філію театру питання ще не розвязане; а проте всі дані кажуть, що філія теж не буде функціонувати.

Як і раніш, у центрі театрального життя стоятиме держтеатр „Березіль". У цьому році в ньому як режисери працюватимуть народній артист Курбас, Тягно і Бортник. По плану театр має дати кілька нових постановок, між ними песи: М. Куліша — „Народній Малахій", „Яблоневий полон", „Отельо", „Бронепоїзд". Крім того Куліш пише нову песу, присвячену 10-им роковинам жовтня. Поза цим репертуаром в театрі пройде кілька найяскравіших постановок минулого сезону.

Театр ім. Франка, використавши свій харківський репертуар, намітив дати 10 цілком нових для Київа постановок. У театрі піде песа Луначарського „Визволений Дон-Кіхот", „Товариш", — Левітиної, „Сон літньої ночі" Шекспіра, „Маруся Богуславка" в переробці Старицької-Черняхівської, оперета сучасна і песа, присвячена 10-му жовтню. Художній керовник театру — заслужений артист Гнат Юра. За постійного режісера можливо буде працювати Марко Терещенко. Поза цим дадуть окремі постановки різні режісери. Що-до художнього складу трупи, то тут можливі серйозні зміни і тепер ще невідомо, який буде склад. У всякому разі в основному залишаться старі актори та буде й кілька нових.

Театр Шевченківців на постійного режісера запросив Буторина. В ньому пройдуть „Азеф", „Виринея", „Свято крови", „Отрута", „Яблоневий полон", „Огонь та сталь", „Закат", „Ростратники" і з приводу 10-тих роковин жовтня: „10 днів, що потрясли світ". Зважаючи на близкість Дніпрельстану, цей театр на зимовий сезон має досить гарні перспективи. Тепер провадяться переговори про постійне обслуговування Дніпрельстану.

Театр ім. Заньковецької зимовий сезон починає в Полтаві. В основному складі трупи артисти минулих сезонів. Головним режісером у театрі буде, як і раніш, Романицький.

Окремо кілька слів про адміністративний склад театрів Наркомосвіти. В цьому році зроблено значні зміни в керовничому складі театру. Майже у всіх призначено нових директорів та адміністрацію.

Театри велику надію щодо репертуару покладають на драматичний конкурс з приводу 10-х роковин жовтня. Вони сподіваються одержати з конкурсу нові песи і поповнити ними свій репертуар творами революційного змісту.

В. Сім

Сельроб'вська тактика.

Комунікат Президії Української Парляментарної Репрезентації.

З великою прикрістю повідомляємо українське громадянство про отсі події в Українському Клюбі.

Дня 15. серпня ц. р. посли сельробівці (Чучмай, Маківка, Козицький, Пастернак і Підгірський) видали комунікат, в якому ганьблять Президію Клюбу і цілий Клюб, пишучи, що „з днем переходу Президії в руки УНДО перестав істнувати Український Клюб як такий. Він стратив опозиційність до реакції, затратив українське національне обличчя і зробився осередком українсько-польської шляхотської реакційної уголи".

На доказ того комунікат подає, що „з перших днів свого урядування посол Хруцький, як голова Клюбу, заявляв на конституційній комісії в дискусії над зміною виборчого закону, що змінений виборчий закон мусить забезпечити польськість кресів".

Категорично стверджуємо, що ані такої, ані подібної заяви посол Хруцький не складав ані на засіданні конституційної комісії, ані деінде, а твердження комунікату є злобною видумкою. Становище посла Хруцького в справі зміни виборчого закону документально засвідчене в його соймових промовах, газетних статтях, та і в усьому поступованні на терені сойму. Українське громадянство ще па-

мптае, як за свої виступи проти зміни виборчого закону посол Хруцький став об'єктом чинного нападу зі сторони посла з правиці Сосінського підчас засідання конституційної комісії.

Як другий доказ „зради й угоди" Українського Клюбу і Президії комунікат наводить, що „Центральний Комітет УНДО йде до виборів громадських та сільських рад у Галичині в більоці в польською ендецією та шовіністично-реакційними націоналістами, щоб унеможливити доступ до тих рад селянсько-робітничому представництву".

Повстає питання, чому Український Клюб, як ріжнопартійний, та його Президія, рівнож не однопартійна, мають відповідати взагалі за вибори до громадських рад, а особливо за вибори в Галичині? Своє завдання в справі виборів Клюб і Президія виповнили, вживши всіх заходів, щоб обмежити надуження при виборах та закликаючи в своїх двох відозвах український нарід до національної єдности і згоди. На жаль, цих відозв не помістила в своїй пресі інтернаціональна партія сель-робів, яка підчас виборів розбивала національну єдність українського народу і яка не тільки в тактиці, але й у своїй ідеольогії та персональному складі визнає обєднання ріжнонаціональних груп. Інших доказів зради й угоди Клюбу та Президії комунікат не подає. Дивно, що про мниму зраду й угоду посли сель-робівці згадали щойно в місяць після закриття сесії сойму, підчас ферій. Ще дивніше, чому самі вони цілий час не тільки були членами того „зрадницького уголово-реакційного" Клюбу, а до останніх днів засідань сойму співпрацювали з Клюбом і Президією та одобрювали їх діяльність. Закон про самоврядування, яким лише займався сойм в часі своєї останньої сесії, Український Клюб гостро поборював, а в імени Клюбу одноэгідно виступили з промовами члени Президії посли Козубський і Хруцький, та посол Маківка, один зі сель-роба.

Отже твердження комунікату послів сель-робівців про зраду й угоду Клюбу та Президії є злобною та безпідставною видумкою.

В другій частині комунікату посли сель-робівці закидають Президії, що вона не скликала на 15. серпня засідання Клюбу тому, що „боялася відкриття свойого дійсного облича перед українськими працюючими масами". В дійсности Президія не противилася скликанню засідання, а поступовання її в тій справі диктувалося правильником (регуляміном) Клюбу, по якому день засідання Клюбу призначає або Президія Клюбу колегіяльним рішенням або сам Клюб.

Коли тільки посол Підгірський доручив 2. серпня ц. р. заяву про скликання Клюбу члену Президії пос. Козубському, то останній в йогож присутности положив на цій заяві резолюцію „повідомити Президію і просити її про призначення засідання", а одночасно висловив здивування, чому посол Підгірський не вніс своєї заяви 1-го серпня, коли у Варшаві були присутні два члени Президії, він сам і майже всі члени Клюбу й коли можна було відразу визначити день засідання. Голова Клюбу Хруцький, що хворий виїхав 1-го серпня на село, наслідком такої тактики послів сель-робівців довідався про їх бажання дуже пізно і вже не мав навіть технічної можливости скликати на 15-го серпня засідання Клюбу. Тому він рішив зачекати до 1-го вересня, щоби спільно з присутніми послами установити день засідання Клюбу.

Про другий-же речинець для відбуття засідання дня 30-го серпня, який погрозами хотіли по диктаторськи накинути Клюбові посли сель-робівці, Президія Клюбу і члени Клюбу довідалися вже з комунікату, уміщеного в газетах „Наше Слово" і „Наше Життя" з дня 28 серпня. Отже ніяким чудом не могло вже відбутися засідання Клюбу в два дні пізніше — 30. серпня. Треба додати, що самі посли сель-робівці не приїхали на цей день до Варшави, очевидно, не трактуючи поважно ні своєї постанови, ні своїх погроз. Дня 1-го вересня більшість послів Українського Клюбу висловилася за тим, щоб засідання Клюбу відбулося в часі, коли буде скликана сесія сойму. Згідно з тим засідання Клюбу призначено на 14. вересня ц. р. Таким чином поступовання Президії в справі скликання засідання Клюб одобрив.

Тому тактика послів сель-робівців у справі скликання Клюбу ясно доводить, що їм не розходилося про відбуття засідання, лишень вони хотіли викликати враження, що Президія нібито боїться якихось темних діл і тому ухиляється від засідання. Щоби змінити це враження, посли сель-робівці не чекали засідання Клюбу, на якому заповіли відкрити облича Президії „перед працюючими масами", а відразу видали свій комунікат. Буйна фантазія та сліпа партійна ненависть при утраті сумління й чести подиктували послам сель-робівцям зміст їх комунікату.

Український Клюб уже пережив подібний ворожий напад. Це було тоді, коли з Клюбу вийшло пять послів, які утворили згодом разом з поляками комуністичний посольський клюб. Можна думати, що оскільки послам сель-робівцям не вдасться опанувати Клюб і з національного українського представництва зробити його клясово-інтернаціональним, то — на превеликий жаль — українське громадянство буде свідком нового розколу в Клюбі, тимбільше незрозумілого, що сойм доживає останні свої дні.

Не в нашій силі спинити цей розкол, бо він відбувається під диктатом сторонніх чинників.

Президія Української Парляментарної Репрезентації:

Сергій Хруцький, голова; Борис Козубський і Сергій Назарук, члени.

Лист зі Щавниці.

Щавниця, кінець серпня 1927.

II.

Хто з наших людей хоче мати картину, як виглядатиме в останній консеквенції наша країна, якщо захоче піти на дорогу, вказувану нашими угодовцями, нехай поїде у Щавницю. Там при добрій волі знайде також лік на недугу рабства і переконається, що доли лише тому дасть і волю і честь і власть, хто здобуде її в боротьбі... Знайде там докази і нашої колишньої животности і пізнішого упадку.

Щавниця по своєму походженні — українська оселя. Така сама українська, як безпосередні її сусіди по обох боках сучасного польсько-словацького кордону. Не заперечують цього і польські історики, дарма, що бажалиб цю обставину промовчати. Від найдавніших часів приблизно аж до кінця XV. століття жив наш нарід збитою масою, маючи на північ від себе поляків щойно за Новим Санчем, на заході німців, а на полудне словаків. Назви місцевостей, народні перекази й історичні, дотепер існуючі памятники вказують на це.

Населення Щавниці під теперішній час — це верховинці, що говорять по польськи і всі вони римо-католики. Недавно, бо ще до 1891 року, була тут гр. кат. церква, а правдоподібно й парохія і вірні. Тепер залишилася тільки площа, де була церква, окружена камінним валом; на площі хрест, здвигнений якимсь польським аматорським кружком, не знати в якій ціли — чи щоб пошанувати святе місце, чи щоб його в той спосіб взяти в посідання. Побіч місця, де була церква, є ще й дім, де було приходство: в ньому тепер станиця державної поліції. Від сучасних жителів Щавниці можна дізнатися, що громада „була колись в цілости руська" і щойно згодом перейшла на „польське". До сусідів-українців зі Шляхтової, Явірок, Чорної і Білої Води щавничани ставляться далеко прихильніше, як до своїх сусідів західних, закопанських „гуралів". Загалом населення Щавниці у своїй більшости почуває себе „гуралями" і як таке протиставить себе полякам, котрих називає „ляхами". Що між ними й поляками були колись бої і конфлікти, про це свідчать гуральські перекази і пісні, от хочби така:

„Uciekajcie, lachy,
Bo górale jadą
Cisawym konikiem
I kobułką gniadą".

Між щавницькою молоддю і молоддю північних (суто польських) громад відбуваються при ріжних нагодах бійки, чого нема між ними й молоддю українських (східних) громад.

Відріжняється ще щавницький „гураль" від польського сусіда також мовою. Наголос „пенінців" (бо так дехто називає цих верховинців від гір: Пеніни), є інший, як його сусідів. „Пенінці" говорять наголосом майже літературним. Це також свідчить про це, що населення говорить по польськи не так дуже від давна. Ріжниться воно ще від іншого польського населення тим, що має багато і то гарних пісень. Пісні ці дуже нагадують наші. Хто здалека прислухується, як в горах пастухи грають на сопілках, або співають пісні — має враження, що є не на польській, але на своїй українській нац. території. Також звичаями, одягом і характером відріжняються „пенінці" від інших польських верховинців. Старі костели „пенінців" нагадують будовою наші церкви; в них бачимо богато образів і малих образців, які є і по приватних хатах (а котрих нема ніде більше в Польщі). Називають їх „руськими образцями". Словом: „пенінці" — це наше спольонізоване плем'я, котре по нинішній день не може визволитися остаточно з оков української минувшини і розплиноться в польськім окруженні. Відчувають це й польські вчені, що приїзджають у гори Пеніни і стрічаються з тамошнім населенням. І так ще 1851 р. польський учений, проф. Лепковський бачив у Кростенку над Дунайцем в костелі „монстранцію, мшал і чашу з патеною" — такі, яких уживається по церквах. Деякі дослідники кажуть, що українські останки між верховинцями в Пенінах належить пояснити українською кольонізацією XIV—XV. в. (на волоськім праві). В „Провіднику по Пенінах" (на стор. 112.) пише про це д-р Альфред Гамершляг і проф. Мих. Марчак таке: „Перейшла туди ще руська фаля, котра увіковічнила себе здвигненням церков у декотрих оселях, як прим. у Щавниці (перетревала до 1891 р.), Кросценку (попередниця теперішнього мурованого костела), Гривалді, Сромовцях і в Ключківцях (згоріла 1811 р.). На давніше українське (руське) населення Щавниці вказувалиб назви декотрих частин села, прим. Попівка, Полонини, Северинівка, Жаківка й ін... В мові тутешній остала по ній (себто по українському населенню — прим. автора) низка висловів, у ноші широкі клямристі пояси, в співі декотрі гуцульські мельодії..."

В народній словесности „пенінців" побіч казок про Кінгу й інше є також гарний історичний переказ про отамана Хведора, що в половині XV. століття (біля 1430 р.) на чолі української і гуситської ватаги боронив рідні гори перед польським заливом. Був це мабуть останній герой, що зі зброєю в руці боронив українські Пеніни від ворожого наступу. Тепер уже „Пеніни" — польські. Автохтонне населення улягло в нерівній боротьбі. Лишилися тільки чотири села: Шляхтова, Явірки, Біла Вода і Чорна Вода. В двох перших є наші парохії. (У Шляхтовій був колись українським парохом о. Мохнацький, батько визначного польського вченого Маврикія Мохнацького. Здається, що там він і вродився, а не під Львовом, як подають його біографи. Під Новим Торгом є велика громада Маньова (по польськи: Маньо-ви), де, як оповідав мені очевидець, є ще в парохіяльнім архіві українські метрики з перед 100 літ... В Явірках є також богато історичного матеріялу. — Коби лиш знайшов свого історика!)

Поляки стараються, зрозуміла річ, затерти в памяти населення його українське походження. Роблять це ріжними способами. До них належить і фальшування народньої пісні, та зогиджування українського імени. Прим. по „пенінських" селах учать співати таке:

„Urodziła świnia niemca,
A koza rusina,
A polaka-nieboraka
Chudobna dziewczyna".

Однаке пісні тієї населення не співає і її не перейняло. Зате переховує і піддержує все, що остало з минувшини.

Між Щавницею і Северинівкою стоїть старий, зморшавілий трираменний хрест. Зацікавлений тим хрестом, питаю випадково переходячого польського верховинця, що це за хрест. „Це руський хрест, пане. Стоїть на могилі, де є поховані русини, що впали в боротьбі підчас війни". — На запит, підчас якої війни, відповів: „Це було дуже давно. Тут усі були ще тоді русинами, аж прийшли „ляхи" з хрестоносцями і русинів побили. Тоді їх вигнали за гору Ярмуту і там дотепер живуть". (Зараз за Ярмутою лежить перше тут українське село Шляхтова. — Прим. автора.) Хрест цей відновляють „гуралі" северинівські і щавницькі від найдавніших часів аж дотепер з пієтизмом.

В межу зі Щавницею, зараз на полудне за границею на словацькім боці є ще теж останки українців. На жаль нема кому ними заопікуватися. Одинокі між ними інтелігенти — це священики. Про одного з них оповідав мені пароx Шляхтової о. Зелений таке: „Говорить проповіди по словацьки, в хаті говорить по мадярськи, лиш відправляє по нашому". По польськім боці вже й того за виїмком згаданих чотирьох громад не стрічаємо.

Оч.

На поміч жертвам повені!

ДО ГРОМАДЯНСТВА ВОЛИНІ, ХОЛМЩИНИ, ПОЛІССЯ Й ПІДЛЯШІА!

Наших братів з Галицької України навістило страшне нещастя. Небувала розмірами повінь залила сотні сіл і сотні тисяч гектарів землі. Десятки тисяч українських селян стали нуждарями без даху над головою, без куска хліба на прожиток.

В обличі катастрофи, що стрінула наших братів галичан, Президія Української Парляментарної Репрезентації звертається до громадянства північно-західних українських земель із зазивом:

Организуйте поміч братам галичанам!

Засвідчіть ділом єдність цілого українського народу!

Основуйте ратункові комітети під кличем „На поміч українським селянам Галичини"!

Складайте жертви в грошах і збіжу!

Нема ні хвилі до страчення, бо у знищені хати українських селян Галичини вже заглянув голод і нужда.

Звертаємося в першу чергу до „Просвіт", „Рідних Хат" і кооператив: организуйте допомогу. Дайте почин до створення ратункових комітетів. Звяжіться негайно з Краєвим Комітетом допомоги жертвам повені у Львові, вул. Зіморовича ч. 20 та шліть туди гроші і збіже.

Два рази дає, хто зараз дає!

Президія Української Парляментарної Репрезентації:

Сергій Хруцький, голова. Борис Козубський, Сергій Назарук, члени.

Останні вісти.

ДВА ПРИСУДИ СМЕРТИ В САМБОРІ.

Самбір, 6. вересня 1927.

Нині предсідник наглого суду проголосив присуд, який засуджує Івана і Степана Лешка на кару смерти (шибеницю). За годину перед виконанням присуду прийшла вістка, що президент помилував засуджених, тому кат відіхав із Самбора.

НАДЗВИЧАЙНА СЕСІЯ СОЙМУ 22. ВЕРЕСНЯ.

Варшава, 6. вересня 1927.

Є чутка, що надзв. сесію сойму і сенату скликано на 22. вересня. Проволока ця буде відповідно умотивована. Відносні декрети президента держави має уже рада міністрів. Сесія буде дуже коротка, й і полагодить справу наглої помочі жертвам повені в Сх. Галичині. Потім буде отворена нова надзв. сесія для ухвалення бюджету.

14 ТИСЯЧ РОДИН ПОШКОДОВАНИХ ПОВІНЮ.

Варшава, 6. вересня 1927.

З воєвідського рапорту виходить, що у львівськім воєвідстві пошкодованих повінню є 13.938 родин, із того 2.955 родин не має зовсім засобів до життя, 636 родин не має зовсім одягів і 680 родин не має даху над головою.

ПРОПАЛА ПОЛЬСЬКО-РУМУНСЬКА ДЕЛІМІНАЦ. КОМІСІЯ.

Варшава, 6. вересня 1927.

Зі Сигтина прийшли вісти, що загинула польсько-румунська делімітаційна комісія, яка від довшого часу працювала там над ревізією і коректурою польсько-румунського кордону. Комісія мусіла перервати праці з причини повені. Всі сліди за комісією пропали. Дата, коли пропала комісія, покривається з датою хмароломy в Сх. Галичині.

ГЕН. ЖИМІРСЬКИЙ ЗАСУДЖЕНИЙ НА 5 ЛІТ.

Варшава, 6. вересня 1927.

Вчора проголошено у військовім суді у Варшаві присуд у справі ген. Жимірського, якого засуджено на пять літ тяжкої вязниці і видалення з війська. Ген. Жимірського обвинувачено, що як полковник ген. штабу займався заосмотрюванням війська, при чому заподіяв державі величезні матеріяльні шкоди.

РЕЄСТРУВАННЯ ПОЛІТ. ПАРТІЙ.

Варшава, 6. вересня 1927.

Мін-ство внутр. справ викінчує проект нового закону про союзи і стоваришення. На основі того проекту політичні партії мусітимуть реєструватися і предкладати статут адм. властям.

ТРАНСЙОРДАНІЯ — НЕЗАВИСИМА ДЕРЖАВА.

Льондон, 6. вересня 1927.

„Таймс" подають із Єрусалиму, що оголошено проект договору між Англією і Трансйорданією, який признає Трансйорданії повну незавнсимість під еміром Абдулем і його сином еміром Талалем, як наслідником.

ТАЙНА БІЛЬШОВИЦЬКОГО ПОСОЛЬСТВА.

Варшава, 6. вересня 1927.

Слідства в справі вбитого Трайковича досі не покінчено. Слідство скомплікувалося наслідком візнання опікунки Трайковича, яка заявляє, що ніякого листа до Трайковича не писала. Лист такий найдено при Трайковичу, а написано в ньому, будьто би опікунка взиває Трайковича до Варшави.

ПОМІЧ ЖЕРТВАМ ПОВЕНІ.

Варшава, 6. вересня 1927.

В мін-стві внутр. справ було третє з черги засідання міжміністеріяльного комітету помочі жертвам повені у півд. воєвідствах. Дир. політ. департаменту при мін-стві внутр. справ Світальський засував свої спостереження з подорожі по навіщених повінню воєвідствах. Новосанчівський староста Дух у заступстві краківського воєвідства представив стан втрат у краківськім воєвідстві. По вислуханні звітів комітет висигнував дальшу квоту на нагле поміч для львівського воєвідства. Опрацьовано проект дальшої помочі у відбудові і рільній помочі.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·91. Банк Польський платив за долара в готівці 8·91.

Збіже.

Пшениця двірська нова, достава до 3 днів 46·75—47·50, жито нове, достава до 3 днів 36·50—37·50, ячмінь на мливо новий 36·50—36·50, овес новий 27·50—28·50.

Всі українські діти до української школи! Хто минає свою рідну школу і посилає дитину до чужої школи, — той ворог своєї дитини і української нації!

ВІДГУКИ ДНЯ.

Повінь

Розшалілися води в нашій Галичині, в жидівській Малопольщі і на польських „Всходніх Кресах". Черемош, Прут, Лімниця, Стрий, а з ними батько-Дністер — розвернулися, як море і гринули на доли беззахистні. Хвиля за хвилею, мов табун диких коней, перла нестримно вперед, забираючи по дорозі доми, людей, худобу.

За великими ріками пішли малі потічки, струмочки та річчаки. Невинні, спокійні в звичайний час, виступили тепер з берегів і рушили собі на підбій людських жилищ.

Чотири дні шуміли води по краю, чотири дні руйнували запори на своїй дорозі. Врешті опали, вспокоїлися.

І почали надходити вісти, а одна страшніша від другої. Вісти, що морозять серце і душу жахом проймають.

Там затопили води село, там забрали хати, там церква поплила, там дорога зникла. А за тим прийшли ще більші дива: ріки на кілька кільометрів позміняли свої корита.

Що люди, а навіть партії змінюють корита — це не новина. Але щоби ріки також...?! Ще так на кількадесять метрів — розумію, але на кілька кільометрів?! То щось — як від монархістів до комуністів!

Як кожна незвичайна подія, так і повінь дала притоку до розмов і міркувань.

— Причина нещастя напевно лежить у страшеннім винищенні карпатських лісів — каже лісник.

— Ні, це через відсутність реґуляції рік — говорить інженір.

— А я вам, панове, кажу, що це все походить від плям на сонці — впевняє планетник.

— Ні одно, ні друге, ні третє — втручується духовна особа. — То кара божа.

На мою думку причина повені лежить деінде. Воно може кому й смішне буде, але тут завинили українські поети.

„Чомріченько домашная
Так пливеш поволи?..."

Скиглили, скаржились, допитувались „річки домашньої":

„Чом водиці не розлиєш
З берегів по поли?..."

А вона, ця річка, слухала-слухала, а далі зібрала її злість: розлила водицю по полі так, що вже тепер ніякий римотворець не буде її підюджувати. Навпаки — знаю одного поета, який під впливом повені написав вірш, що зачинається словами:

„Чом річенько домашная
Так пливеш як варят?..."

Далі йдуть нарікання і прокльони на адресу Прута, який у запалі забрав площу українських письменників та журналістів у Ямній, чим дуже поміг суспільности до нескладання жертв на будову захисту.

Але що інше Прут, а що інше наша кохана Полтва. Вона, хоч і зібрала, не зробила кривди Львовові. Навпаки: дісталшись до маґістрату, змела одним махом цілу міську раду з неодмінним президентом Найманом на чолі.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ.

— Прут змінив річище. Вся низина довкола Пруту змінила свій вигляд. Люди, що бачили перші наслідки повені, кажуть, що не можна пізнати сіл добре знаних. Гірська ріка розрослась до такої сили, що в ріжних місцях пробила собі нове річище, бо старе присипане каменюками та деревиною. Подекуди щезли не тільки хати, дерева, але й битий шлях, разом з будівлями.

— Нові польські фортеці. В Яблонові біля Копичинець вибудовано великий поверховий „Дом Польскі", в якому є театральна саля, каса Стефчика, читальня, молочарня й ін. „Дом Польскі" здвигнено заходами місцевого дідича Дзедушицького й управителя школи Хлямтача. — У Глібовичах Великих, пов. Бібрка, відбулося 4. п. м. посвячення угольного камення під будову „Дому Людового", що має бути викінчений ще цієї осени. Дім будують на площі напроти костела.

— Темні історії. Недобру долю витанцював собі бувший майстер від модерних танців у каварні „Варшава" званий „професором Борисом". Пан Соломон Гродман — бо таке його дійсне прізвище — після кількох авантюр переніс свої танцюючі ноги до Дрогобича. На нещастя там відкрив його випадково якийсь старий віритель, від якого легконогий танцюрист утік із 180 дол. При цьому виявилась темна минувшина танцюриста і він пішов назустріч темній майбутности — до вязниці. — На психольогії чесних промисловців прегарно розуміється панок Кіршнер, який продав представникам віденської деревної фірми Дрекслер 43 вагони „клепок" за 70.895 дол., маючи тільки власних 5 клепок у голові. Фірма даремне ждала на доставу, а Кіршнер даремне ждав в грішми у краю, замісць виїхати перед судом. — Замісць піти до польського війська волів виїхати до Арґентини 21-літній Ґрудер син власника готелю „Бульвар". Асентерований, позичив від свого молодшого кревняка Морера документи, наклеїв на них свою фотографію і дістав у поліції пашпорт. Усе було би добре, якби Морер не був такий дурний і в кілька днів пізніше не пішов на поліцію за „доводом особістим". Тепер оба нікуди не поїдуть, а підуть разом в одно місце.

— Багато галасу... Справа замаху на Цитаделю на половину розяснена. Чеські комуністи арештовані за замах не є небезпечними анархістами, а звичайними дезертирами. Неясно тільки: навіщо дезертири, що втікають з одного війська пхаються до другого.

— Катастрофи. На Галицьких Пасіках біля Львова втретє горіли ті самі будинки селянина Цвяха: згоріла стайня та стодола. — Біля Гамбурга вилетів із шляху поїзд; один убитий, 15 ранених. — Місто Копк згоріло у великій частині при сильнім вітрі. — У каменоломах Кассель вибух убив 11 робітників. — У Букарешті розбився літак: два летуни вбиті. — У московськ. електрич. централі вибух знищив частину заведення: місто було кілька годин без світла. — Один віз наїхав на трамвай у Відні: 62 осіб ранених.

— Претенденти нашого часу. Шведська преса подає до відома, що має земляка, який уважає себе нащадком польських королів і тому виїхав до Варшави для студій над народом, над яким хоче панувати. Підчас неприсутности мін. Складковського склав він свій реферат, що починається зовсім ясно: „Ми, Зиґмунт четвертий, король польський..."

— Палкі вибори. Юґославянські вибори не пройшли без темпераменту. У Данилоґраді підчас промови кандидата Савичева якась жінка відрізала йому ножем кусень носа. На це Савичевич відповів вистрілом револьверу і вбив жінку.

— Шпигуни. У Торуні арештували польського офіцира, Копаля, що був німецьким шпигуном. У Нансі — німця Дайча, що стежив з підготовкою франц. війська.

— Гарний оборонець. Паризька поліція арештувала італійця Артоміо Ронкіні, секретаря міжнародного комітету оборони Сакко та Ванцетті, обвинуваченого в цілій низці крадіжей і вломів.

— Конґрес архітектів. В Амстердамі скінчився міжнародній конґрес архітектів. Крім чисто професійних справ як напр. означення норми гонорарів, конґрес займався питаннями нової архітектури. Коли ми в себе побачимо який зразок нової архітектури?

— Доля габсбурських льокаїв. В Австрії існує аж три професійні товариства, що опікуються служачими при бувшім цісарськім дворі, які наслідком перевороту втратили засоби до життя. З одної статті на цю тему довідуємось, що таких „двірських людей" у згаданих товариствах було в мент перевороту 1200 осіб. Австрійський уряд не був в силі виплатити їм емеритури і вони мусіли шукати нового хліба. Найгірше дісться візникам і конюшим, з яких тільки деякі стали шоферами. Бувші льокаї, портієри та швейцари попали до банків, до кін, ресторанів. Найбільшу карієру зробив цісарський швейцар „двірський заповідач", що десятки літ особисто передавав запрошення гостям на бенкети та балі і займався „церемонією" цих свят. Він дістав посаду в Голівуд, де грає ролі таких достойників у „королівських" посах.

— Казни життя. Студент природничого виділу в Римі Лякоста дістав у спадщині 4 міл. дірів дивним способом. Одного дня замовив собі в бібліотеці природничу книжку з 1788 р. Еміля Фаврі і там найшов таку записку: „Невідомого, в якого руки впаде ця книжка, прошу звернутись до суду в спадковій справі, що лежить в актах Л 1. ч. 178. липня 1784." Лякоста був першим читачем книжки Фаврі за стокількадесять літ. Бо вона лежала в єдинім примірнику у ватиканській бібліотеці, складенім там самим ученим. Фаврі безпосередньо перед смертю казав свому видавцеві знищити весь наклад книжки, розчарований, що на неї не звернули уваги вчені. Перший, що її читав після появи, був відомий природник Бюфон, який був нею захоплений. Другим був у 1927 р. студент Лякоста, який одержавши за свою цікавість 4 міліони зможе зреабілітувати імя невідомого, покривдженого вченого.

— Ще один професор проти Шекспіра. Німецький професор д-р Сіверс подав сензаційну новину до відома членам Шекспірівського Т-ва. А саме: винайшов нову методу, яка дозволяє пізнавати авторство деяких творів на підставі фізично-літературної форми. Ця метода названа психофізіольоґічною звуковальністю лежить у тім, що кожній одиниці відповідає наскрізь своєрідна форма писання: безумовно питомих ознак ритму. Сіверс твердить на підставі цієї методи, що „Короля Ліра" писало трьох авторів, з яких лише останній був Шекспіром. Цікаве, що дотеперішні дослідники Шекспіра, які відмовили йому авторства чимало пєс, уважали „Ліра" одноцільним твором. Нім. проф. переглянувши перші рукописи „Ліра", заявляє рішуче, що їх почерк і ритм належить до трьох ріжних авторів. Тайна творчости Шекспіра збільшилась ще одним неясним коментарем більше.

— Оригінальний памятник. Мадяри не належать до скромних народів. Тому від довгих літ їх національне почування було дуже сильно вражене тим, що вони не знали майже нічого про автора свого першого історичного твору „Геста Гунгарорум". Майже нічого, бо знали лише, що імя цього автора починалось на П. Як можна поставити памятник добродієві П.? Тому королівська Академія в Будапешті довгі роки призначувала високі премії для того, хто дасть точніші інформації про славного, а невідомого історика. Конкурси нарешті дійшли до висновку, що автором цього твору є чернець. Тоді вже могли мадяри будувати памятник. Мистець, якому доручили поставити його вийшов із ситуації дотепно: чернець держатиме в руках том „Геста Гунгарорум", а обличча буде мати закрите капупою.

— Жіночі рекорди. У купелевім місті Стонінгтон, стейті Мейн, відбувся цими днями конкурс... на найкращу ніжку жіночої ноги. Ті, що брали в цьому участь, стояли за завісою, так, що ногу видко було лише до коліна. Жюрі по довгих нарадах признало першу нагороду пані Гаррі Вуд, яка стала подвійно славною, бо має 60 літ і 8 внуків. — Одно анґлійське підприємство „мод" найшло новий спосіб реклямувати свої одяги. Воно платить кошта подорожі дівчатам, що одягаються в нові моделі суконь і в поїздах сідають по окремих купе. З ними їде дама, що захвалює сукні присутнім подорожникам. Панни-манекіни мають у поїздах окреме купе, де можуть кілька разів переодягатись.

— Світова всячина. Бельгія домагається в Женеві місця постійного члена в Раді Ліґи Націй і його дістане. — Окупаційна армія в Надреннщині буде поменшена на 10.000 людей. — Раковський має покинути становище радянського представника в Парижі наслідком акції фр. уряду проти нього. — Секретаря американ. консуляту в Дрездені зранив якийсь невідомий вистрілом; підклад: справа Сако. — У Тифлісі мали в останніх 2-ох тижнях заслати на Сибір 100 грузинських діячів, між ними б. посла до „Думи" Канделякі і 2 жінки; є чутки, що частину з них розстріляли. — Гінденбурґ видасть з нагоди дня своїх 80. уродин проклямацію до народу, в якій торкнеться справи державного прапору. На юґославянського міністра торговлі Спаго виконали атентат, але невдатний.

— Головна Управа „Рідної Школи" подає отсим до відома, що з біжучим шкільним роком референтом для справ „Рідної Школи" став д-р Остап Макарушка.

Дописи.

ТУРЧАНЩИНА. *(У відповідь на допис о. К. Г-ча з Гвіздця.)* Реагуючи на допис в ч. 194 „Діла" стверджую, що в Громаді Гвоздець фактично ніхто з IV. кола не голосував ні на пароха ні на учителя, зате великою більшістю вибрано їх жінки радними. Бути вибраним у I. колі, в якім голосує кілька богатших осіб, не є такою великою ознакою довіри. Про це то вже належить в повіті а не писав, б ... їх робили головно наказні війти і їх ...

чиків, а не політичні власти; як про надужиття політичних властей знає о. К. Г-ч, то повинен сам про них написати до преси. Неправдою є, аби Турка не була зорганізована і фатально вийшла при виборах. Навпаки — такої світлої організації і побіди, як у часі останніх виборів, українське населення міста досі ніколи не бачило і не мало (12 великих віч і 2 довірочні наради!), а вибрано без одного-одинісінького польського голосу 12 найсвідоміших одиниць і не впущено до громадської ради віодного Хлібоїда, завоювавши цілковито IV. і III. коло! Борини списалася, правда, але, але там були великі виборчі зловживання, про які писали часописи, а проти яких наш виборчий комітет не встиг остоятися. Отсе моя відповідь на виснення о. К. Г-ча — Той самий.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку, Львів, Ринок ч. 10. І. пов. на щадничу книжечку ч. 7910.

✝ Посмертні згадки.

Марія Ратушняківна, учителька в Іванкові, померла заосмотрена св. Тайнами дня 18. серпня ц. р. в домі своєї матери-вдови, в 23. році життя. Покійна була одною з небогатьох одиниць між нашим учительством, що вміють погодити обовязки свого звання з позашкільною культурно-освітною працею. Працювала не лише в Іванкові, в місцевому тов. „Просвіта", але також у місті Борщеві. Там була майже необхідною хоровою силою на всіх концертах. Проби, на які спішила до Борщева (12 км.) нераз у негоду по цілоденній праці в школі, підірвали її — що правда — залізне здоровля. Працювала над сили. Не зважаючи на грізну грудну недугу, що почала вже розвиватись у неї, зорганізувала ще в селі курс для неграмотних. З запалом і самопосвятою провадила його, доки не лягла скошена недугою. Своєю веселістю уміла Покійна як людина зєднати собі прихильність усіх, а як учителька щире привязання дітвори. Дрібними листами благали її школярики скоро вертати до них з Закопаного, куди була виїхала ратувати своє здоровля. Вернула, та на те тільки, щоби по 9 тижнях важких терпінь лягти на віки в рідній землі. Похорони відбулися 20. серпня ц. р. при участи шести священиків і при великому здвизі народа. Багато вінців вкрило свіжу могилу, багато щирих теплих сліз зросило її. Хай легкою буде їй рідна земля, для якої не жаліла ні труду ні здоровля. 450

Володимир Бонковський см. контрольор магістрату в Коломиї, помер в 72 році життя дня 30. серпня ц. р. Похорони відбулися дня 1. ц. м. при численній участи коломийського Громадянства. Покійний відзначався великою характерністю і добротою серця, що зєднало йому признання широких кол як нашого так і чужинного громадянства. В. Й. П.!

ОПОВІСТКИ.

До загального відома студентству. Вписи на грацькому університеті тревають від 15. вересня до 15. жовтня ц. р., а додаткові до 20-го листопада ц. р. До впису потрібно: 1) Свідоцтво зрілости, 2) метрика, 3) свідоцтво приналежности, 4) Посвідка матеріяльного забезпечення, 5) свідоцтво моральности оскільки була перерва по матурі, 6) дві світлини. Всі документи мусять бути легалізовані в німецькій мові або в цій мові виставлені. Товариші, що рефлектують на виїзд до Грацу, повинні звернутися до виділу Тов. „Січ" в ціли узискання посвідок принятя від університетських властей, потрібних до одержання віза в австрійськім конзуляті. „*Minimum existentiae*" в місяць виносить 15—20 долярів.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Ширіть наш часопис!

Подяка.

Прибиті важким горем, що навістило нашу хату, складаємо отсею дорогою сердечну подяку всім, що з приводу смерти **о. Володимира Утриска**, пароха Скваряви і жовківського декана, віддали нашому Найдорожшому Покійному останню прислугу а нам несли слова розради. В першу чергу дякуємо Високопреосвященному Екселенції Митрополитові гр. Шептицькому за передані слова співчуття. Відтак Всесвітлійшому о. візитаторові Пастернакови за провід у похоронах і пращальне слово, оо. Деканам Гумецькому, Бирці і Лявреньому за відспівання Служби Божої, о. ігум. Лискови за хор питомців, о. дек. Прнякови, о. Баранському, о. О. Ліщинському, кс. дек. Ожгі і всім оо. конденанальним за участь в похоронах. О. Боднарови за щиросердечне пращальне слово при виносі домовини з хати, о. С. Соколовському ЧСВВ. за зворушуючу проповідь в день похоронів. Відпоручникам жовківських товариств о. шамбелянові Погорецькому та п. проф. Пеленському за пращальне слово над гробом. Вп. колятором Каплинським та дир. Климкови за ввічливу поміч і виручку. Дорогим сусідам, о. Падохови і Банахови та їх родинам, що занялися улагодженням похоронів. Вкінці дякуємо парохіянам Скваряви Нової і Старої, що своє велике привязання і співчуття виявили масовою участю в похоронах свого улюбленого пароха. *Жінка, діти і внуки.*

Скварява Нова, 4. вересня 1927. 446

За редакцію відповідає д-р Іван Німчук. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.